

Årsmelding for Norsk vegmuseum 2024

Årsmelding for Norsk vegmuseum 2024

Norsk vegmuseum åpnet i 1992 som etatsmuseum for Statens vegvesen og er i dag et av Norges største teknisk-industrielle museer. Museet er fra 1. januar 2022 organisatorisk innplassert som stab i divisjonen Transport og samfunn (ToS) i Statens vegvesen.

I instruksen fra Samferdselsdepartementet for Statens vegvesen står det at «Statens vegvesen har ansvar for kulturminnevern både for vei og kjøretøy, herunder Norsk vegmuseum». Norsk vegmuseum er tillagt nasjonalt ansvar for å ta vare på, forske på og formidle kunnskap om materielle og immaterielle kulturminner vedrørende veg og vegtrafikk. Norsk vegmuseum plikter å følge internasjonale museumsfaglige retningslinjer fastsatt av The International Council of Museums (ICOM).

Ett av museets viktigste styringsverktøy i perioden 2022-2027 er «Strategisk plan for Norsk vegmuseum 2022-2027». Med utgangspunkt i aktiv forvaltning av museets samlinger skal museet drive forskning og formidling basert på denne kunnskapen. I dette inngår også forvaltning og drift av de nasjonale museumsanleggene Norsk vegmuseum (NVM), Norsk kjøretøyhistorisk museum (NKHM), Norsk fjellsprengningsmuseum (NFSM) og et nasjonalt trafikksikkerhetssenter, i tillegg til fem regionale museumssamlinger.

Norsk vegmuseum forvalter etatsens faste kulturminner i Nasjonal verneplan for veger, bruer, bygninger og andre vegrelaterte kulturminner (NVP) i henhold til Kulturminnelovens føringer. Museet har et overordnet fagansvar for å bevare, dokumentere, forske på, formidle og legge til rette for ny bruk av kulturminner i verneplanen som er i etats eie. Museet skal dessuten utøve kulturminnefaglig rådgivning innad i egen etat, samt overfor andre vegeiere når det gjelder forvaltning av de øvrige lokasjonene i verneplanen.

Kompetanseheving/-vridning

Statens vegvesen har også i 2024 hatt fokus på bemanningsstyring, og det har vært nødvendig med en ekstra innsats for å få gjennomslag for museets behov for rekruttering av kompetanse. NVM har gjennom hele året jobbet kontinuerlig med å vurdere hva slags kompetanse museets trenger i fremtiden og hva som mangler.

I samsvar med NVMs samfunnsoppdrag, skal kulturarven museet forvalter tilgjengeliggjøres i form av forskning, formidling og kunnskapsproduksjon. Dette arbeidet ble styrket ved å ansette en rådgiver, 100 % fast stilling, ved seksjon for kulturhistorie. Den ansatte har en solid akademisk bakgrunn innen historie, og disputerte for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen «Norwegian-American Identities in Small-Town Wisconsin» i desember. Studien har tatt utgangspunkt i at over 800 000 norskfødte migranter bosatte seg i Amerika i perioden 1825 til 1930, og avhandlingen viser hvordan lokale forhold, utover kun folketall, kan bidra til å forme etniske identiteter.

Ved de regionale museumssamlingene til NVM i Dirdal, Labro, Ørje, Stiklestad og Skipagurra, er det iverksatt et dokumentasjons- og kartleggingsprosjekt. Til dette arbeidet kreves det formell museumsfaglig kompetanse og stor forståelse for arbeid med museumssamlinger. Det er ansatt tre prosjektmedarbeidere til «Kartleggingsprosjektet», midlertidig i ett år med mulighet for forlengelse i inntil to år.

Ansatte ved Norsk vegmuseum foran hovedbygget i juni 2024, fra venstre Morten Reiten, Odd Jarle Løvold, Erlend Eide, Øivind Rogstad, Trond Espen Teigen Bjoland, Wenche Frøyse, Knut Baar, Lise Marie Hafsten Grønvik, Stian Tranung, Knut Åge Dalbak, Håkon Aurlien, Katarzyna Pisarek, Åsmund Johannes Sletten, Simen Myhre, Ola-Per Lotten, Astrid Stubrud, Mass Haugen, Anja Aaboen Sletten, Trond Engeland, Randi Tone Skjelsvold, Silje Cathrin Fylkesnes, Ann Kristin Engh, Åsne Tunesvik Helleve, Marit Johansson, Cathrine Thorstensen, Jon-Martin Bræin-Helgesen, Berit Hole, Ole Gunnar Holumsnes, Amund Rusten og Kristine Salme. Unni Bryhn Sveen, Izabela Agnieszka Chlewicka, Nora Sophia Kamp-huis Hansen, Ragna Bjørgemoen og Grethe Odden var ikke til stede. (Selvtølerfoto: Morten Reiten)

Teamet for kulturminnevern ivaretar statens sektoransvar knyttet til forvaltning av etatens kulturminner. I løpet av året har det vært behov for å styrke teamet med økte ressurser, og en ansatt ved divisjon Utbygging (SVV) har vikariert ved seksjonen i henholdsvis 6 mnd. i 100% stilling og 3 mnd. i 50 % stilling.

Museet har et etterslep på registrering av samlingene. Seksjon for kulturhistorie har hatt en prosjektmedarbeider med utdannelse innen arkiv og samlingsarbeid på engasjement i 100 % stilling i 6. mnd., og hvor vedkommende har arbeidet med foto -og gjenstandssamlingen. Av samme grunn ble det ansatt en prosjektmedarbeider i 100 % stilling, også med utdannelse innen arkiv - og samlingsarbeid, til å ordne og registrere arkivene etter Think. Oppstart var mars 2024 og engasjementet har 1 års varighet.

En student ved NTNU, i studiet bachelor i arkiv og samlingsforvaltning, har hatt

praksisplass ved seksjon for kulturhistorie og teamet for samlingsforvaltning. Studenten har vært med på å utføre arbeidsoppgaver innen alle områdene for samlingsforvaltning - også på bevaringsverkstedet.

Norsk vegmuseum har i 2024 ansatt ny museumsvert/formidler med bakgrunn fra skoleverket og museumsarbeid. I rekrutteringen ble det lagt vekt på kompetanse innen pedagogikk og kulturfag for å ytterligere styrke vårt arbeid innen formidling.

På driftsteamet har museet rekruttert en museumshåndverker med bakgrunn som snekker. Denne kompetansen er viktig for å styrke museets gjennomføringskraft innen drift og utvikling av både museale bygg og utstillingsarbeid.

NVM har i 2024 engasjert over 20 sesongansatte fordelt på museumsvert-/formidler- og servicepersonellfunksjoner. En slik midlertidig økning av staben krever grundig opplæring både når det gjelder sikkerhet

Norsk vegmuseum har vært møtested for mange biltreff i løpet av 2024, blant annet Toyota old school som hadde en fin dag i museumsparken i juni (Foto: Kristine Salme)

og faglig kvalitet. I juni gjennomførte museet obligatorisk opplæringsdag for de sommeransatte, og dette var en suksess med stor verdi både for nyansatte og for NVM som besøksarena. På årets introduksjonsdag var fokus rettet mot å bli kjent på de ulike lokasjonene ved museet og bli kjent med hverandre. I tillegg ble det som tidligere år gjennomført opplæring i brannvern, førstehjelp og opplæring på de ulike arbeidsstasjonene.

Gjennom året har museet deltatt på ulike seminarer, kurs og samlinger for å styrke kompetansen blant ansatte, men også for å delta på arenaer og fora som er viktige for kunnskapsdeling og fagfellesskap.

NVM har representert ved Arkivforbundets Landsmøte, Arkivdagen i Norge og Det 9. norske arkivmøtet. Arkivforbundet, som museet er medlem av, har arrangert en webinarrekke for medlemmene med ulike sentrale temaer i arkivfaget som bevaring og kassasjon, frivillighet i arkivsektoren, digitalt skapte arkiver og fotoarkiver. NVMs ansatte har deltatt på E-kulturkonferansen og grunnkurs i Primus i regi av KulturIT, arkivfaglig grunnkurs i regi av ASTA-stiftelsen samt Norges museumsforbunds webinar om personvern i samlingene.

Når det gjelder museets kulturminneforvaltning er Det norske arkeologmøtet NAM en viktig møteplass, og det samme er Riksantikvarens høstmøte. NVM har også vært arrangør av kulturminnedagene, deltatt på SVVs ILKA-seminar (Integrert landskapsanalyse), Kulturarvskonferansen og KIK webinar i regi av Innlandet fylkeskommune, og Naturkrise = Kulturkrise hvor flere av museene i Innlandet var arrangør. I tillegg har ansatte gjennomført SVV kurs i MIME360, arbeidsvarsling og NVDB.

Innen forskning og kunnskapsproduksjon har museet representert godt ved ulike arrangementer. Her kan nevnes flere jubileumsarrangementer knyttet til Landslovsjubileet og Kongsbergs 400 årsjubileum. Ansatte har deltatt på Hamarseminaret, Museenes forskerkonferanse 2024, MuSaDel og på Thinkfestivalen som ble holdt ved museet. NVM har også deltatt på Vegvesendagen og lanseringsarrangementet i Vegdirektoratet av museets publikasjon: «Fra lagabøter til fartsbøter»

Det har i 2024 også vært jobbet med en kompetanseheving på vegvesenets arkivsystem. Enkelte ansatte på timelønn har blitt flyttet over til nytt stempingssystem og administratorer av dette har derfor gått på kurs.

Formidlinga på Norsk vegmuseum, og som her – på Norsk kjøretøyhistorisk museum, skaper engasjement. Her Stian Tranung med en gruppe barn. (Foto: Kristine Salme)

Innen formidling har museet deltatt på kurs om kunstig intelligens i arbeidet med kommunikasjon, foto, flere fagkonferanser/webinarer i forhold til trafiksikkerhet og medietrening. Museet var også representert da Stiklestad nasjonale kultursenter arrangerte møte om den kulturelle skolesekken.

Driftsteamet har i samme periode tatt alle pålagte kurs knyttet til HMS. Museet har også hatt en kompetanseheving innen tørrmuring. Seksjonsleder for kulturhistorie har gjennomført obligatorisk HMS-kurs. Med det har alle i ledergruppa ved museet gjennomført kurset.

IHelse, miljø og sikkerhet (HMS)

Norsk vegmuseum har også i 2024 arbeidet kontinuerlig med oppfølging, revidering og videreutvikling av museets HMS-arbeid. Museet har lokal HMS-plan og HMS-sjekkliste i tillegg til divisjonens HMS-plan. Det gjennomføres jevnlig møter mellom ledelsen og verneombud ved museet, noe som bidrar til felles forståelse av HMS-arbeidet og god informasjonsflyt. Ved behov inviteres plasstiltsvalgt inn i samtale om aktuelle enkeltsaker.

Det ble i 2024 gjennomført internrevisjon av prosessen «organisere og utøve syste-

matisk HMS-arbeid» ved Norsk vegmuseum. Hensikten med en kvalitetsrevisjon er å gjennomføre en samsvarsvurdering mot etablerte krav, se muligheter til forbedringer og effektivisering. Revisjonen ble gjennomført med intervju med leder og verneombud på verneområde og ved dokumentasjonsgjennomgang. Det er funnet ett avvik og to observasjoner. Internrevisjonen har gitt gode innspill til hva museet kan jobbe videre med for å ytterligere øke kvaliteten på HMS-arbeidet. Museet har i 2024 jobbet systematisk med tiltak knyttet til HMS generelt og funnene spesielt. Overordnet risikovurdering og eksponeringskartlegging for arbeidet ved museet er revidert.

Økonomi

Norsk vegmuseum hadde i 2024 et driftsbudsjett på 25,4 mill. og et lønnsbudsjett på 29,7 mill., til sammen et budsjett på 55,1 mill. Seksjon for formidling og drift forvaltet 13,2 mill. av driftsbudsjettet og seksjon for kulturhistorie forvaltet 11,7 mill.

Museet mottok i tillegg tilskudd på henholdsvis 975 353 kroner fra Innlandet fylkeskommune og 73 000 kroner fra Lillehammer kommune. Begge tilskudd var øremerket til drift av Norsk kjøretøyhistorisk museum.

Publikumsbesøk

Til sammen har museet hatt over 88 000 besøkende fordelt på Norsk vegmuseum, Norsk fjellsprengningsmuseum og Norsk kjøretøyhistorisk museum i 2024. Over 270 grupper har tatt turen til museet i løpet av året.

Fordeling av besøkende pr museum:

- Norsk vegmuseum: 35 252
- Norsk fjellsprengningsmuseum: 17 800
- Norsk kjøretøyhistorisk museum: 35 523

Ansatte i 2024

Anja Aaboen Sletten, museumsdirektør

Seksjon for kulturhistorie

Silje Cathrin Fylkesnes, seksjonssjef

Samlingsforvaltning

Mass Haugen, rådgiver

Knut Baar, seniorrådgiver

Trond Espen Teigen Bjoland, rådgiver

Håkon S. Aurlien, rådgiver

Ola-Per Lotten, tekniker

Amund Sæterbakken Rusten, tekniker

Odd Jarle Løvold, konsulent

Unne Bryhn Sveen, konsulent

Lise Marie Hafsten Grønvik, rådgiver

Kulturminnevern

Cathrine Thorstensen, seniorrådgiver

Ann Kristin Engh, seniorrådgiver

Izabela Agnieszka Chlewicka, seniorrådgiver

Marit Johansson, seniorrådgiver

Nora Sophia Kamphuis Hansen, rådgiver

Seksjon for formidling og drift

Randi Tone Skjelsvold, seksjonssjef

Formidling

Morten Reiten, seniorrådgiver

Astrid Stubrud, førstekonsulent

Berit Hole, rådgiver

Åsmund Johannes Sletten, rådgiver

Elias Duedahl Holmen, førstekonsulent
(t.o.m. 27. juli)

Jon-Martin Bræin-Helgesen, førstekonsulent
(f.o.m. 19.august)

Wenche Frøyse, konsulent

Kristine Salme, førstekonsulent

Stian Tranung, rådgiver

Drift

Knut Åge Dalbak, førstekonsulent

Trond Engeland, tekniker

Ole Gunnar Holumsnes, tekniker

(f.o.m 1. august)

Ragna Monica Bjørgemoen, renholder

Grethe Odden, renholder

I 2024 var følgende personer tilknyttet

NVM på ulike engasjementer:

Arvid Dokken, Torbjørn Ljones, Kjell Løften, Emma Weum Brenne, Tor Hadrian Løvstad, Engebret Smidesang, Sebastian Bræin Aaen, Floyd Bilben, Thore Weber Gjessing, Jo Stormyrbakken, Petter Aaen Opdal, Estin Holen, Eirik Bryhn Nymoen, Emil Lunheim og Alexander Falkenhaus, Silje Mjølstad, Nan Johanne Ødeli Sletten, Helene Bergseng Granseth, Brynjar Strand, Anja Byfuglien, Vilde Fevang, Kjell Magne Tangen, Anders Bodin Haugen, Emil Hagen, Simen Dokken Myhre, Åsne Tunesvik Helleve, Erlend Eide, Katarzyna Pisarek og Øivind Rogstad.

Kulturminneforvaltning

I 2024 har teamet for kulturminnevern hatt et bredt arbeidsområde med alt fra restaurering- og istandsettingsprosjekter til samarbeidsprosjekter sammen med andre aktører. Hovedfokus for teamet har vært å ferdigstille forvaltningsplaner. Denne oppgaven har hatt høy prioritet ved teamet gjennom året. Teamet har også arbeidet med å synliggjøre fagområdet internt i SVV og eksternt. Det er utarbeidet nye tekster på Vegveven (intranett for SVV) og museets hjemmeside, og prosess i Kvalitetssystemet for SVV er under revisjon.

Teamet har en omfattende oppgaveportefølje knyttet til saksbehandling. Ny prose-

Den gamle ferdavegen mellom Uttakleiv og Haukland i Lofoten. Arbeidet med å sette vegeen i stand startet i 2023. (Foto: Ann Kristin Engh)

dyre av året er at samtlige henvendelser skal gå gjennom firmapost@vegvesen.no for å forenkle arbeidet og sikre arkivering av henvendelsene.

I forbindelse med omorganiseringen av SVV i 2020 fikk divisjonene tydelige ansvarsområder. (jfr. tjenestemodellen for SVV). Det daglige arbeidet med kulturminnevern i etaten avdekker likevel behov for tydeligere oppgavefordeling og god arbeidsflyt mellom divisjonene. Norsk vegmuseum har derfor, i samarbeid med divisjonen for drift og vedlikehold i SVV (DoV) utarbeidet notatet: Forvaltning av kulturminner i «Vegvalg – Nasjonal verneplan for vegeer, bruere og vegrelaterte kulturminner», Statens vegvesen.

I notatet fremmes felles forslag til oppgavematrix og prosessflyt for forvaltningen av kulturminner i NVP. Notatet er fremlagt for divisjonsledelsen i ToS og DoV på divisjonsledermøte (DLM) i desember 2024. Etter innspill fra DLM løftes notatet i 2025 til forankring i vegdirektørens ledermøte (LM).

Restaurering- og istandsettingsprosjekter

Uttakleiv (objekt 11 i NVP)

I 2023 startet arbeidet med å istandsette ferdavegen mellom Uttakleiv og Haukland. NVM har utarbeidet plan for istandsetting og prioritering av tiltak. Videre har museet hatt dialog og møter med Uttakleiv grendelag (byggherre) og Vestvågøy kommune, og kulturminnefaglig oppfølging av entreprenør (Stibyggiaren) og tiltakene i felt. I 2024 er det gjenstående arbeidet på Uttakleivside fullført. Arbeidet har bestått av rens og utbedring av et par vegmurer, utbedring av en ny skade på vegbanen og vegetasjonsrydding av grøfter og vegbane av et parti på toppen.

For å kunne fortsette arbeidet på Hauklandsiden har det vært nødvendig å få klarhet i eiendomsretten til vegeen. NVM har deltatt på møter og bidratt med informasjon i forbindelse med avklaring av eierskap til veggrunnen. Juridisk bistand fra DoV har bistått

Det er satt opp brune kulturminneskilt med Kongevegen over Dovrefjell fra E6 i Trøndelag (Foto: Hans Jacob Dahl)

Vestvågøy i denne saken. Det er konkludert med at vegggrunnen er kommunal. Arbeidet med istandsettingen vil fortsette i 2025, og det er også gjennomført befaring med geotekniker som en del av prosjekteringen.

Kongevegen over Dovrefjell

I 2024 har en del av kongevegen på Nordre Vårstigen blitt istandsatt. NVM har hatt ansvar for organisering av alle tiltak, oppfølging av entreprenører, kommunikasjon med grunneiere og samarbeidsparter, deltakelse på møter og befaring. Denne delen av kongevegen har vært utsatt for utglidninger, og en tidligere oppført mur har rast ut. Det er nå bygd opp et veglegeme med hel mur i både nedkant og bakkant, og det er lagt en utbedret stikkerenne gjennom vegen, samt en oppmurt grøft i bakkant av vegen.

Det er utført arbeid etter et ras på søndre del av Vårstigen ved Gammelholet. Det er gjennomført flere befaringer og vurderinger i forhold til istandsetting og sikkerhet under istandsetting. Prosjektering av arbeidet er gjennomført i 2024. Sikkerhetsutfordringer knyttet til istandsettingen av raset medførte at selve istandsettingen utsettes til 2025. Det er gjennomført vegetasjonsskjøtsel på Vårsti-

gen, Kongsvoll og langs E6 i forbindelse med alternativ trasé. Skjøtsel er også gjennomført to ganger i løpet av sesongen ved Åteigen på Dovre.

Det er satt opp brune kulturminneskilt med Kongevegen over Dovrefjell fra E6 i Trøndelag med både forvaringskilt og innkjøringsskilt på stedene Jørskloppa, samt Gammelholet, Nestavollen og Hesthåggån ved Vårstigen. Kulturminneskilt i cortenstål er satt opp på Dovre, Vårstigen, Rise og Ålma i Oppdal. Grønne turskilt er satt opp ved den alternative traséen i Oppdal og ved Åteigen hvor det var behov for bedre skilting. Det er også satt opp flere skifersteiner med blå kongekrone der det manglet på original kongeveg. Det er videre blitt jobbet med og satt opp veiledningsskilt for turgåere ved Drivstua. Det er gjennomført flere møter og befaringer med Pilegrimssenter Dovrefjell, Dovre kommune og grunneiere i forbindelse med oppsetting av toalett på Åteigen som er et tilretteleggingstiltak. Toalettet vil settes opp i 2025.

Kjelleidet båtdrag, obj. 116 i NVP

NVM har prosjektledelse for dette prosjektet, og museet har utarbeidet plan for istandsetting og prioritering av tiltak. NVM har i 2024

Divisjonsdirektør Bjørn Laksforsmo klippet 22. juni 2024 snora for å markere at Stalheimskleivi var satt i stand. (Foto: Kåre Olav Aldal)

hatt dialog og møter med Bindal kommune, og kulturminnefaglig oppfølging av tiltakene i felt. Arbeidet med restaurering av båtdraget på Kjelleidet ble i løpet av sommeren stoppet av NVM pga. forhold knyttet til kontraktsarbeid, og det har medført en forsinkelse av prosjektet.

Med utgangspunkt i økonomiske og praktiske hensyn ble arbeid på det særligste draget prioritert. Her ble draget forlenget noe opp i Kjelleidvannet, sviller og lunner påmontert ringmur og stedeagne masser fylt opp mellom svillene. Prosjektet videreføres i 2025. Skader på nordlige og sørlige demninger, samt båtdraget i nord skal restaureres. Museet har hatt et godt samarbeid med Bindal kommune og fått god hjelp fra DoV Ressurs.

Stalheimskleivi, objekt 165 i NVP

Den knapt to kilometer lange vegstubben, bygd i perioden 1843-45, ble i sin samtid omtalt som et «Kjempeværk i Veibyggningskunsten». På høye steinmurer slynger vegen seg gjennom fjorten 180-graders svinger opp Stalheimsberget med en stigning på opp til 20 prosent.

I 2020 ble det oppdaget at en høy mur hadde store skader, og arbeidet med å restau-

rere muren i Minesvingen tok til. Etter fire år med restaureringsarbeid, ble Stalheimskleivi offisielt åpne igjen i slutten av juni i år, men nå bare for gående og syklende.

Istandsettingen av Minesvingen er ferdigstilt, og en kopi av det opprinnelige støpejernsrekkverket ble selve kronen på verket. I tillegg er det utført et generelt større arbeid med å avdekke murene i kleiva, og i toppen av kleiva har både Sivleplassen og inngangspartiet blitt oppgradert samt at det er satt opp fire kulturminneskilt med informasjon om Stalheimskleiva og arbeidet som er utført. I 2024 manglet det midler til å utbedre et parti i toppen av kleiva, men det er ikke av en slik art at vegen måtte holdes stengt enda et år. Trolig vil dette arbeidet bli utført i 2025.

I dette prosjektet har NVM hatt et stort ansvar og bidratt med kulturminnefaglig rådgivning og oppfølging av alle tiltak (sluttføring Minesvingen, nye kulturminneskilt, oppgradering av inngangspartiet og Sivleplassen) med ukentlige interne møter og i felt. Museet har utarbeidet dispensasjonssøknader og deltatt på møter med interne og eksterne samarbeidsparter i forbindelse med planlegging og gjennomføring av åpningsarrangementet, samt skrevet om arbeidet som er utført i Stal-

Den nye Sule bru på kongevegen over Filefjell ble montert i juni 2024. Her gjøres de siste arbeidene på rekkverket. (Foto: Ann Kristin Engh)

heimskleivi til informasjonsbrosjyre og poster til åpningsarrangementet.

Divisjonsdirektør ved DoV, Bjørn Laksforsmo, foretok den offisielle åpningen den 22. juni. Han understreket at Statens vegvesen har ansvar for å ta vare på historiske veier, og at etaten vil ta dette ansvaret. Området Stalheim har så mange kvaliteter både innen kulturarv, natur og landskap, og han oppfordret derfor flere instanser til å samarbeide for å ta vare på potensiale Stalheimskleivi har som besøksdestinasjon.

Kongevegen over Filefjell - Ny historisk bru over elva Sule, obj.157b i NVP

I forbindelse med samarbeidsprosjekt Kongevegen over Filefjell (2012-2016), ble kongevegen mellom Vang i Valdres og Lærdal istandsatt og tilrettelagt som en sammenhengende ti mil lang historisk vandringsveg. Flere bruer langs kongevegen i Lærdal ble i den forbindelse byttet ut med nye trebruer etter generalvegmeister C. Hammers bruinstruks fra 1794.

Sule bru er den siste brua langs Kongevegen over selve Filefjell som nå er erstattet med ny bru etter den historiske bruinstruksen. Dovre handverkssenter AS har på oppdrag fra

Statens vegvesen bygd brua. Den er ble bygd på verksted vinterstid, og ble flydd inn i deler og montert siste uken i juni.

I oktober ble det siste arbeidet med brukarene og inngangsrammene utført av tørrmurere. Brua har, som slike bruer skulle ha, også fått kongens monogram. Det er søkt slottet om tillatelse, og HMS Kong Harald gav raskt sin godkjennelse.

NVM har hatt prosjektledelsen som har bestått av prosjektering og økonomistyring, utlysning av oppdraget, søknader til kommunen, dialog med grunneier, planlegging og oppfølging av entreprenør og i felt under montering og muring av brukar og ramper. Prosjektledelsen har også inkludert byggherreoppgaver med utarbeidelse av risikoanalyse og HMS-ansvar i felt.

Kongevegen i Koppang, Østerdalen, obj. 83 i NVP

I 2023 ble det avdekket skader på nordre steinhvelvbru, og i 2024 ble brua tatt ned og gjenoppbygd. NVM har hatt prosjektledelsen og utarbeidet plan for istandsetting og prioritering av tiltak. Det har vært god dialog og møter med Stor-Elvdal kommune og Innlan-

Nordre steinhvelvsbru på kongevegen i Koppang ble i 2024 tatt ned og bygd opp igjen etter opprinnelig byggemetode. I august var det klart for å rive reisverket. Her er kursdeltaker Tor Einar Skogedal klar med slegga. Bak (fra venstre) Ivar Austeng, nabo og tilrettelegger Halvor Bergville Andersen, Per Øystein Østensen, Daniel Vabø, kursleder Johan Brodersen Andersen, Trond Engeland, turgår Ole Storlien, vegvesenets Ragnar Bjørnstad og vegmuseets prosjektleder Cathrine Thorstensen. (Foto: Håkon Aurlien)

det fylkeskommune. Museet har også hatt ansvar for å planlegge og holde tørrmuringskurs, og ha kulturminnefaglig oppfølging av tiltakene i felt.

Før nedtaking ble brua 3D-scannet. Under demonteringen ble all stein forsiktig plassert og sortert for gjenbruk. Forskaling i tre ble bygd etter tidligere dokumentasjon, utført av Sollia Bygg Mesterbedrift AS. I forbindelse med arbeidet med gjenoppbygging ble det avholdt to kurs – for henholdsvis bygging av hvelvet, og bygging av murene og selve veggen. Kurset ble holdt av Hovin Tørrmuring og Norderuds oppussingsservice med god hjelp av Austeng Maskin og hytteservice AS. Til sammen var det 15 deltakere på de to kursene.

Grunneier har bidratt med praktisk hjelp i arbeidet. Norsk vegmuseum har hatt et godt samarbeid med Stor-Elvdal kommune, Innlandet fylkeskommune, lokale krefter og interne ressurser fra DoV og ToS. Arbeidet avsluttes i 2025 og videre vedlikehold følges opp av kommunen.

Chausseen ved Svinesund, obj.95 i NVP

Et mindre istandsettingsprosjekt er gjennom-

ført på chausseen ved Svinesund, en gammel hovedveg som nå er i bruk som privatvei. I dette prosjektet har NVM utarbeidet tiltaksplan, deltatt på befaring med grunneiere, drift øst og Østfold fylkeskommune samt kulturminnefaglig rådgivning.

Tiltakene omfattet hovedsakelig vanlig skjøtsel og grøfterens. Det ble også utført tiltak for å lede bort vannet vekk fra veggen etter kraftige regnskyl. Chausseen ble bygd i 1894 og overtok som hovedveg etter den tidligere Fredrikhaldske kongevei. Veggen ble bygd etter nye vegbyggingsprinsipper der maksimal stigning skulle være 1:20. Veggen og ferjeforbindelsen var i drift frem til 1946, før Svinesundbrua tok over samme år. Chausseen er et tidsriktig og godt eksempel på datidens hovedveger, samt den unike forbindelsen med tilhørende ferjekai som til sammen skaper en viktig hovedferdselsåre til og fra Sverige.

Nasjonalt postveiprojekt – Den trondhjemske postvei 2023-2026

Prosjektgruppa bestående av representanter fra henholdsvis Vestland, Møre og Romsdal og Trøndelag fylkeskommuner og Statens vegvesen, har hatt månedlige møter for planlegging

av pilotprosjekt og samskaping mot kommuner og frivillige aktører. Postvegstrekingen over Ørskogfjellet i Møre og Romsdal som er i Nasjonal verneplan, er også en utvalgt strekning i prosjektet der Vestnes og Ålesund kommuner er sentrale aktører.

Norsk vegmuseum har fått ansvaret for å utarbeide en skiltmal som skal brukes til skilting langs vegen, og det har vært flere møter med kommuner og frivillige lag og foreninger i forbindelse med dette. I november ble det avholdt en samling i Trondheim for de 21 kommunene som postvegen går gjennom. Prosjektet har egen nettside - postvei.no. Seksjonssjef for kulturhistorie ved NVM sitter i styringsgruppa til prosjektet sammen med representanter fra fylkeskommunene i Trøndelag, Møre og Romsdal og Vestland.

Generelle arbeider på verneplanobjekter

Nasjonal Nasjonal verneplan for veger, bruere og vegrelaterte kulturminner er det styrende dokument for arbeidet med kulturminner i etaten, og i forbindelse med oppfølging av denne har det vært befaringer rundt omkring i hele landet. NVM har hatt tett og god dialog med de ulike divisjonene i etaten gjeldende plansaker, tiltak og annen oppfølging av objektene.

Til sammen har NVM hatt 6 dispensasjonssøknader til fylkeskommunene. Det har blitt varslet om 10 skader på verneplanobjekter og andre vegrelaterte kulturminner, mange av disse knyttet til mindre stein- og trebruere. Det har også vært utført tiltak på henholdsvis Tronåsen (objekt 185) med lokal entreprenør, der NVM har koordinert arbeidet sammen med DoV og Agder fylkeskommune, og Den trondhjemske postvei i Alver (objekt 164) hvor museet har hatt en rådgivende rolle.

I 2024 skrev SVV ny rammeavtale med 8 leverandører av tradisjonshåndverket tørrmuring. Disse dekker hele landet i ulik grad, og vil være viktige samarbeidsparter for NVM med oppfølging av objektene i verneplanen.

Krokkleiva, obj. 222 i NVP

Krokkleiva er en bratt kleiv på den Bergenske Kongeveg, og kleiva går fra Krokkogen og ned til Sundvollen ved Tyrifjorden. NVM har prosjektledelse for restaureringsarbeidet, og har hatt ansvar for å kalle inn aktuelle samarbeidsparter og koordinere prosjektet. I 2024 er det arbeidet med to informasjonsskilt som skal stå på toppen og i bunnen av Krokkleiva. Det er gjennomført befaring i forbindelse med dette arbeidet og skilttekster og layout er sendt til oversettelse. Det ble avholdt møte med Statsforvalter i Buskerud, Buskerud fylkeskommune og Hole kommune i desember hvor skiltene blir presentert.

Gaula, obj. 137 i NVP

Det ble gjennomført en befaring av verneplanobjektet 137 Gaula i oktober. Dette er en vinterveg som ble anlagt ved Gaula på midten av 1600-tallet i forbindelse med kobberverket på Røros. Representanter fra Holtålen kommune, Forbonde- og lasskjørerunionen og Norsk vegmuseum deltok på befaringen, i tillegg til en kjentmann. Befaringen ga innsikt i bevaringsstatus på verneobjektet. Noen skader på innløpet på vestre vegstreking ble påvist. Skilting på stedet skal oppgraderes i 2025.

Nasjonal transportplan (NTP)

Regjeringens transportpolitikk blir presentert i NTP. NVMs rolle i arbeidet med NTP er som fagansvarlig for kulturminner. I året som har gått har museet levert oversikter over behov og kostnadsberegninger for istandsettingstiltak for verneplanobjektene (post 30), deltatt på møter og sikret forankring av fagområde i NTP dokumenter og oppdrag/bestillinger fra departementet.

NVM følger opp prosjekter som kommer med på hovedrammen mot Drift og vedlikehold (DoV), slik at de blir prioritert og gjennomført. Behov for istandsetting av objektene i Nasjonal verneplan meldes inn som «Mindre tiltak» på post 30. Nye krav fra 2024 er at tiltak

estimert med kostnader som overstiger 5 millioner skal ha årlig reviderte kostnadsberegninger.

Revisjon/utgivelse av håndbøker

I 2024 har Norsk vegmuseum deltatt i arbeidsgrupper med det avsluttende revisjonsarbeidet på håndbøkene R610 Standard for drift og vedlikehold av riksveger og V712 Konsekvensanalyser. Museet har jobbet videre med å slutføre håndbok i tørrmuring av Haakon Aasen og Espen Marthinsen.

Saksbehandling

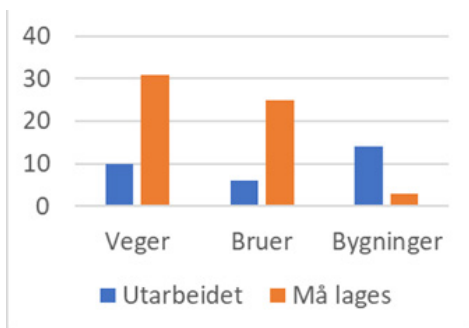
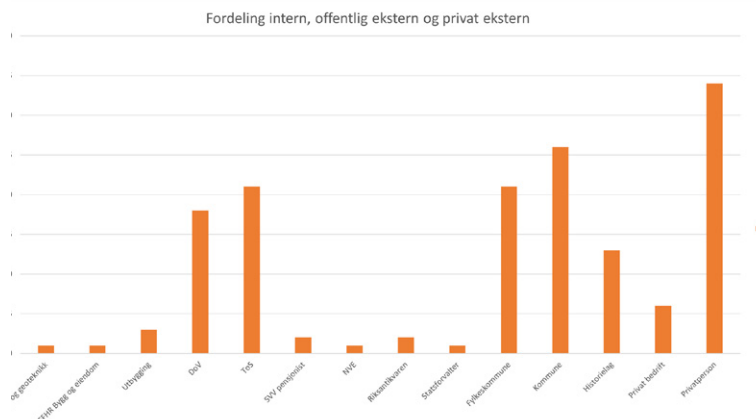
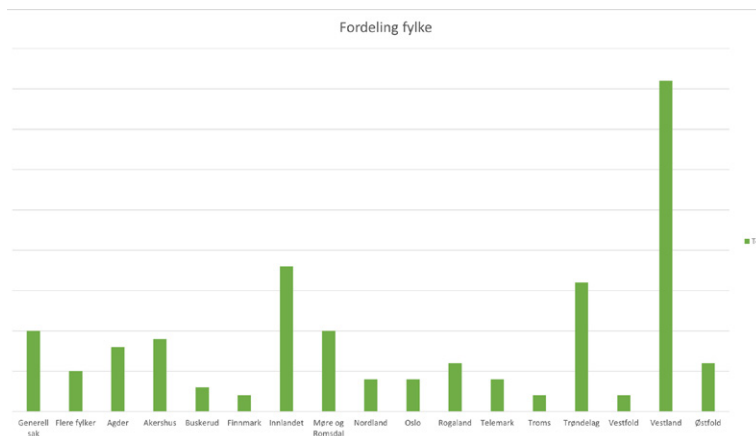
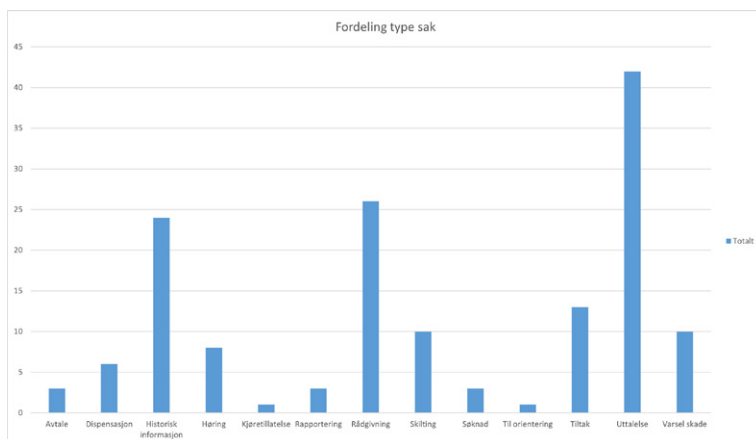
Kulturminnevernsteamet ved NVM behandlet mange saker i løpet av året. Hvordan sakene har fordelt seg i type, sted og fra hvem er vist i diagrammer ver siden her.

Artikkelbidrag

Kulturminnevernsteamet har levert to artikler til museets årbok for 2024 som omhandler henholdsvis vegmiljøet over Bæskades (obj. 1-2) og Stalheimskleivi (obj. 165).

Forvaltningsplaner

Antall ferdige planer i 2024 er 29, og 15 av disse ble laget i år. Størstedelen av planene som er utarbeidet gjelder bygninger (se figur). Det er foretatt flere befaringer i forbindelse med arbeidet, og det har vært tett og god dialog med interne aktører i SVV. Til sammen har 9 av planene vært sendt ut på høring til de respektive fylkeskommunene.

Norsk vegmuseum har hatt bistand fra UTB og Forsvarsbygg i arbeidet med forvaltningsplanene, men ansvaret for arbeidet med planene ligger hos museet. NVM har gjennomført planlegging, møtevirksomhet, levert inn dokumentasjon, lest korrektur og fulgt opp internt i etaten med dialog mot aktuelle samarbeidsparter på Bygg og eiendom.

Samlingsforvaltning

Norsk vegmuseum har en samlingsprofil som er knyttet til etatens virke samt Norges kulturarv innen veg- og trafikkhistorie, fjellsprenghistorie og kjøretøyshistorie. Samlingene består av gjenstander, arkivalia, foto, maskiner, kjøretøy og fartøy.

I løpet av 2024 er det kommet inn og behandlet 106 forespørslers angående inntak til samlingene og inntakskomiteen har holdt 25 møter. NVM har også vedtatt ny samlingsforvaltningsplan for museet for perioden 2024-2027. Denne vil være styrende for arbeidet med samlingene i planperioden.

Gjenstander

I 2024 har NVM ført 23 aksjesjoner i Primus (15 gaver og 8 kjøp), og det er utført til sammen 139 gjenstandsregistreringer. Dette er både nyregistreringer og registreringer av etterslep.

Museet anskaffet i 2023 et varmekammer for behandling av museumsgjenstander. I 2024 ble dette hyppig brukt i forbindelse med utbytting av kjøretøy i forbindelse med den nye utstillingen i Norsk kjøretøyhistorisk museum (NKM).

I sammenheng med den store utskiftingsprosessen i NKM er også et 20-talls kjøretøy tilbakelevert til private etter endt framvisning. Noen få nye kjøretøy er innlånt og en del låneavtaler er også forlenget.

Arkiv

For 2024 har fokuset vært på løpende oppgaver og å få til en god produksjonsløype for

arkivarbeid. Museet har etablert nytt motaksrom og nytt avtrekksskap er tatt i bruk under arbeid med arkivmateriale. Rommene ved arkivmagasinet er delt inn i ren og skitten sone. Det er også kjøpt inn en god del nytt utstyr og emballeringsmaterieell.

I arbeidet med å bedre forholdene for arkivarbeid, er biblioteket flyttet og komprimert for å kunne få en bedre plassutnyttelse av tilgjengelige lokaler.

I etaten generelt gjennomføres det ulike flytte- og oppryddingsprosjekter. Museet har ved flere anledninger svart ut henvendelser og vært på befaringer i forbindelse med dette, blant annet på kontorsted Hamar og Leikanger.

Et stort arkivprosjekt ved NVM er å ordne og registrere arkivene etter Think. Prosjektet er godt i gang, og det har hatt en god driv gjennom året. I 2024 er det ordnet og registrert i overkant av 33 hyllemeter med arkivmateriale.

Minnesamling

NVM har i 2024 inngått et samarbeid med Statens vegvesens pensjonistforbund, SVP, om et felles dokumentasjonsprosjekt. Hensikten med prosjektet er å videreutvikle samarbeidet mellom Norsk vegmuseum og Statens vegvesens pensjonistforbund, slik at historier fra yrkeslivet i SVV blir dokumentert av medlemmene gjennom tekst, foto og AV-materiale. Minnematerialet skal arkiveres og tilgjengeliggjøres for publikum.

Det er et mål at deltakerne i prosjektet kan bidra med artikler til museets årbok. Prosjektet er i tråd med NVMs strategiske plan, og SVPs ønske om å bevare og formidle medlemmenes minnemateriale for ettertiden. Prosjektplan er utarbeidet i 2024 og prosjektet har oppstart i 2025.

Foto

I løpet av 2024 har NVM registrert 1448 foto, og av disse er 471 konvertert fra Imageshop

I oktober var tre norkproduserte motorsykler sentrale i museets stand ved Oslo Motor Show. To av syklene, Atlanta og Indian, var ferdigrestaurert i 2024. På Vegvesenets fellesstand sto (f.v) Tore Webber, Lars Inge Haslie, Bjarne Skaugseth og Åsmund Johannes Sletten (Foto: Kristine Salme)

til Primus v/KulturIT. Et viktig arbeid ved museets fotoarkiv er å svare ut løpende oppgaver, og å ferdigstille tidligere konverterte foto fra Imageshop til Primus har hatt høy prioritet.

Til sammen er det svart ut opp mot 100 henvendelser knyttet til museet fotosamling. En av de store oppgavene ved museets fotoarkiv er å finne frem foto som benyttes til publikasjoner og utstillinger. I år har museet bidratt med bilder til publikasjonene: «Fra lagabøter til fartsbøter» NVM/SVV Håndbok i tørrmuring, SVV og museets årbok. NVM har også bidratt med foto til en ny utstilling ved NAF-Vålerbanen.

Bevaringsverksted

Bevaringsverkstedet har utført mange ulike oppgaver og tiltak gjennom året knyttet til museet store samling av maskiner og kjøretøyer.

I løpet av 2024 er alle kjøretøyer som er utskiftet i NKM klargjort for utstilling ved rengjøring utvendig og innvendig, polering, behandling i varmekammer, transport, plas-

sering og oppjekking. Verkstedet har også forberedt maskiner/kjøretøyer og utstyr for maskindemonstrasjon til vinter-, påske-, høst- og sommerferie.

Ellers har bevaringsverkstedet utført mottak, rengjøring og konservering av kjøretøyer, maskiner og gjenstander, i tillegg til vask og konservering av maskiner i museumsparken. Verkstedet har også sørget for oppfølging og sertifisering av verkstedutstyr og hjullaster. Det er foretatt en solid opprydding ved museets kaldtlager og Think-hallen ble klargjort til omvisning for deltakere på Think-festivalen.

Høsten 2024 fikk verkstedet ny verkstedbil, og det er arbeidet med å innrede denne med nødvendig utstyr.

Restaureringsprosjekter

To restaureringsprosjekter, «Atlantaprojektet» og «Indianprosjektet», er fullført dette året. Bevaringsverkstedet har vært involvert i begge prosjektene, men restaureringen av Atlanta motorsykkel, 1928-modell og rammenummer 59, er utført av Haugos Synsmekk, og Norsk Indianklubb har restaurert

Sommeren 2024 var Vikingdumperen fra 1972 tilbake på Norsk vegmuseum etter restaurering i regi av Øveraasen AS i Gjøvik. Mange kom for å høre den unike historien ved produsjonssjef Kåre Mæhlum. (Foto: Håkon Aurlien)

en 1916-modell Indian Model F motorsykel. Dette har vært to vellykkede samarbeid som museet er veldig fornøyd med.

Arbeidet med å restaurere den første Viking D 15 dumperen (1972-modell) som ble produsert av Øveraasen AS på Gjøvik, ble ferdigstilt høsten 2024. Øveraasen har selv stått for restaureringsarbeidet som er utført i 2024, og det har vært god dialog mellom Øveraasen og bevaringsverkstedet ved NVM underveis i prosjektet. Samarbeidet har vært givende for begge parter, og prosjektet er et eksempel gode tiltak for bevaring av felles nasjonal kulturarv.

Gjennom året har det pågått et restaureringsarbeid av en Michigan hjullaster, 125 A (1962-modell) som tilhører museets samling. Bevaringsverkstedet har hatt ansvar for å følge opp prosjektet og ulike typer restaureringsarbeid som skifte av hydrolikkslanger, startmotor og diverse slanger. Motoren, en volvmotor av typen D 67, er overhølet av Kråbøl & Co Mek Verksted i Gausdal. Dieselarbeidet er utført av MECA avd. Fyksen, Lillehammer. Arbeidet ferdigstilles vinteren 2025.

Restaurering av en lastebil tilhørende landhandelen i Blindheimsvik, NVM, skal ferdigstilles. Arbeidet er tidligere påbegynt av pensjonister med tilknytning til museumsamlingen i Dirdal, og i 2023 ble bilen fraktet til NVM for å gjøres ferdig ved museet.

Pr. nå er bilen i deler, men gjennom året har det vært jobbet med å få en oversikt over det totale arbeidet og kostnader knyttet til dette, slik at en anskaffelse kan utarbeides og en anbudsrunde kan gjennomføres. Arbeidet videreføres i 2025.

Kartlegging av regionale museumssamlinger – «Kartleggingsprosjektet»

Norsk vegmuseum har fem regionale museumssamlinger som er lokalisert ved Labro i Buskerud, Dirdal i Rogaland, Stiklestad i Trøndelag, Skiippagurra i Finnmark og Ørje i Østfold. Samlingene består av gjenstander, kjøretøy, fartøy, maskiner, foto og arkivalia. I 2023 besluttet vegdirektørens ledermøte, ut fra en totalvurdering av ulike faktorer, å avvikle formidlingstilbudet som har vært ved de regionale museumssamlingene. Det ble sam-

Museumstunnelen hadde fått en grundig oppdatering av både lys og ventilasjonsanlegg da 20-årsjubileet ble markert i 2024. Her forteller museumsvert og formidler Kristine Salme om håndboring i tidligere tider. (Foto: Morten Nordli)

tidig vedtatt å beholde anleggene som rene samlingsmagasiner, og å iverksette en kartlegging av museumssamlingene.

Kartleggingen av samlingene er et treårig prosjekt, 2024-2027, og det har en samlet kostnadsramme på 15 millioner. Det var bevilget 5 millioner til prosjektet i 2024. Prosjektet er organisert under seksjon for kulturhistorie og seksjonssjef er prosjektleder. Det er ansatt tre prosjektmedarbeidere på engasjement, og disse samt arkivar, fotoarkivar, fagkoordinator for samlingsforvaltning og seksjonssjef utgjør prosjektgruppa.

Kartleggingsarbeidet skal utføres i henhold til museets strategi, gjeldende lover og retningslinjer for museumsvirksomhet, museet samlingsforvaltningsplan og etter rutiner og prosedyrer for arbeid med de ulike samlingstypene. Det skal utføres en systematisk gjennomgang og oversikt over den totale bestanden ved de regionale museumssamlingene. Målet er en helhetlig samling som er ordnet og digitalt tilgjengelig. Det skal utarbeides en sluttrapport med forslag om tre alternative veier videre for de regionale samlingene, og

en begrunnet anbefalt rekkefølge for disse.

«Kartleggingsprosjektet» hadde oppstart høsten 2024, og arbeidet ved de regionale museumssamlingene startet ved samlingen på Labro. Gjennomgang av samlingen viste behov for å skille ut offentlig avleveringspliktig arkivmateriale. Norsk vegmuseum har i 2024 samarbeidet med og hatt god hjelp fra Landsdekkende dokumententeret i SVV til dette arbeidet. Grunnet uegnede oppbevaringsforhold for arkiv i lokalene ved Labro, er privatarkiv som museet skal beholde sendt til NVM. Norsk arbeidsmannsforbunds arkivmateriale som var oppbevart på Labro, er overlevert til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek ettersom de har nasjonalt ansvar for denne type privatarkivmateriale.

I løpet av høsten ble det utført mye godt arbeid på Labro med oversikter og registrering av gjenstander og foto samt pakking av arkiv- og fotomateriale. Museets fagpersoner innen samlingsforvaltning har bistått prosjektmedarbeiderne underveis i arbeidet. Ansatte ved museets bevaringsverksted vært flere ganger ved den regionale museumssalingen i

Labro i løpet av 2024 for å holde oppsyn med og sikre egnede lagringsforhold for utstyr og maskiner. Det ble også gjennomført en befaring på samlingen ved Stiklestad i september ved museumsdirektør og seksjonssjef for kulturhistorie. Dette er et godt bevart og overkommelig anlegg, og det er god dialog med museet på Stiklestad om nåværende utbedringer og fremtidige løsninger.

Forskning og kunnskapsproduksjon

Norsk vegmuseum er en kunnskapsinstitusjon som i strategiperioden 2022-2027 skal sørge for solid kunnskapsproduksjon. Dette arbeidet skal skje ved å styrke forsknings- og formidlingskompetansen ved museet, og NVM har nå to ansatte med forskerkompetanse i staben. I 2024 er det utrettet mye godt arbeid både med forskning og kunnskapsproduksjon som har vært i tråd med årsplanen.

Norsk vegmuseum har gjennom året, arbeidet med et forskningsprosjekt om rusbruk blant fjell- og tunnelarbeidere i den såkalte rallar-kulturen i perioden 1870 til 1930. Deler av arbeidet publiseres som en vitenskapelig artikkel av Morten Reiten i tidsskriftet *Arbeiderhistorie* i 2025.

Det er nedsatt en prosjektgruppe som skal utarbeide en ny plan for forskning og kunnskapsproduksjon ved museet. Prosjektet hadde oppstart høsten 2024, og planen skal ferdigstilles sommeren 2025. Museet har også arbeidet målrettet med å produsere fagfellevurderte forskningsartikler som kommer i årene fremover.

Publikasjoner

I 2024 har det vært fire store jubileer Lagabøtes landslov - 750 år, Norges første kjøreveg - 400 år, første veglov - 200 år og Vegvesenet - 160 år. I den anledning har NVM har gitt ut boken «Fra Lagabøter til fartsbøter» av Knut Baar. I prosessen har forfatter hatt god faglig og praktisk bistand fra en rekke personer ved museet og etaten. Ikke minst var samarbeidet

med kommunikasjonsstaben i Vegdirektoratet nyttig. Boka ble lansert under et arrangement med veidirektøren i Vegdirektoratet i oktober. Arrangementet ble direkte streamet for alle i Statens vegvesen. Opptak av arrangementet er tilgjengelig SVVs YouTube-kanal. Dialogen med Skipnes A/S som setteri- og trykkeri fungerte fint, og produktet har fått god mottagelse og omtale.

I forbindelse med markering av jubileene er det holdt foredrag i syv ulike kommuner, fordelt på fem fylker. Dette har både vært enkeltstående foredrag og foredrag i tilknytning til andre arrangementer (som Kongsberg 400 år, Kulturminnedagene, Vegvesendagen og Teknologidagene). Museet har også bidratt med etterord i Geir K. Hus' bok «Fleire spennende stikkvegar fra E134 Haukelivegen».

Norsk vegmuseum har siden starten utgitt en trykt årbok inneholdende fagartikler om veg- og trafikksaker tilrettelagt slik at de er tilgjengelige for samferdselsinteresserte mennesker i hele landet. Artikkene er også gjort tilgjengelig for digital lesning via museets nettsider. Museets årbok for 2024 inneholder 15 artikler om vege og vegutvikling, arbeidsliv, transporthistorie, vegplanlegging og maskin- og kjøretøyhistorie. I tillegg gjengir den Norsk vegmuseums årsmelding for 2023. Årboka ble trykt og sendt ut i desember 2024 i et antall på 1430 eksemplarer. Disse ble distribuert til venneforeningens medlemmer, til ansatte i Statens vegvesen etter bestilling fra den enkelte, og til kontakter og bibliotek.

Formidling

Trafikksikkerhetsopplæring

Trafikksikkerhetscenteret ved NVM åpnet i 2005 og er basert på Nullvisjon fra 2002 - ingen drepte eller hardt skadde i vegtrafikken. I perioden september til desember i 2024 hadde Norsk vegmuseum om lag 2500 10.-klassinger og 300 lærere fra Innlandet fylke på trafikksikkerhetsopplæring.

Norsk vegmuseum har i år tatt i mot over 2000 ungdommer på trafiksikkerhetsopplæring. (Foto: Kristine Salme)

Nytt fra 2024 var at politiet deltok daglig i trafiksikkerhetsundervisningen som har blitt ett av de største og viktigste formidlings tiltakene ved museet. Antall elever har økt med drøyt 10% fra 2023, dette med bakgrunn i at museet i 2024 har invitert skoler som har trafiksikkerhet som valgfag i tidligere Hedmark fylke.

I 2024 er det faglige tilbudet ytterligere spisset mot aldersgruppen og kompetansemålene for elevene på 10. trinn. Sammen med museets formidlere legges det opp til dialog med elevene for å øke kunnskapen om sikker adferd i trafikken.

Tilbudet på Trafiksikkerhetssenteret er en del av Nasjonal tiltaksplanen for trafiksikkerhet (nr. 58 på tiltakslisten). Dette er mulig takket være godt samarbeid mellom museets medarbeidere og kollegaer fra resten av SVV, Innlandet fylkeskommune, Politiet og Trygg Trafikk, som sammen sikrer at tilbudet gjennomføres med den ønskede kvaliteten.

Samarbeidet med Trygg trafikk med trafiksikkerhetssatsningen «Veivalg» er videreført i 2024. Dette er museets digitale under-

visningsopplegg som er laget målrettet for ungdommer i 10. klasse.

NVMs samarbeid med Friomsorgen er videreført i 2024. Til denne gruppen tilbyr museet foredrag om trafiksikkerhet og en gjennomgang i trafiksikkerhetssenteret.

I april var NVM sammen med Innlandet fylkeskommune arrangør av en dagskonferanse med tema trafiksikkerhetsarbeid blant barn og unge. I januar laget tre elever med valgfag Trafikk fra Vardal ungdomsskole som hadde en film om utviklingen av bil og trafiksikkerhet de siste 50 årene. De brukte museets utstilte Mazda 1973 818 Deluxe som eksempel i filmen. I september inviterte museet elever ved Medier og Kommunikasjon ved Gjøvik videregående skole til samarbeid om et filmprosjekt der elevene lagde filmer om ulike tema innen trafiksikkerhet.

Utvidelse av trafiksikkerhetssenteret er under planlegging og det er besluttet å øke arealet for å tilby et utvidet tilbud til de som ikke kommer til museet gjennom gruppebesøk. Med en utvidelse vil enkeltbesøkende få større læring innen trafiksikkerhet.

Geir Paulsrud, første direktør ved Norsk vegmuseum, tok ved jubileumsfeiringen publikum med på et historisk tilbakeblikk fra da man først begynte å snakke om et mulig museum rundt 1990, via utsprengning av tunnelen i 1993 og endelig åpning for publikum i 2004. (Foto: Morten Nordli)

Norsk fjellsprengningsmuseum (NFSM)

I mai gjennomførte Foreningen for NFSM den årlige dugnaden sin ved museet og representanter fra begge seksjoner ved museet bidro inn i arbeidet. I år ble det gjort arbeider både inne i tunnelen og på uteområdet. Blant annet ble en sprøytebetongrigg satt i riktig arbeidsposisjon. Museet fikk et stort oppslag over flere sider i Aftenposten historie i 2024. Reportasjen ga en god presentasjon av NFSM og det frivillige arbeidet som foreningens ildsjeler legger ned i museet.

NFSM feiret 20 år i 2024, og jubileet ble markert med et større arrangement i Berghallen i juni. Om lag 70 gjester deltok på arrangementet som hadde en rekke museumsfaglige poster på programmet. For museets øvrige publikum ble jubileet markert med rallarens ordjakt i NFSM. Her kunne barn i alle aldre jakte på bokstaver, og ble premiert. Over 1600 premiesett ble delt ut gjennom sommersesongen.

I starten av 2024 jobbet museet videre med utvikling av prosjektet «rallarliv» som et tilbud til den kulturelle skolesekken. På grunn av utskifting av staben ble prosjektet satt i bero inntil videre. Tilbudet er pr i dag ikke en del av Den kulturelle skolesekken, men vil kunne tilbys besøkende grupper.

Utstillingen «Museets hjerte»

Et av målene i arbeidet med kvalitetssikring av museets utstillinger i 2024 var en gjennomgang og oppgradering av utstillingen «Museets hjerte». Denne utstillingen ble laget til NVMs 25 års jubileum i 2017. Det er i løpet av 2024 gjennomført en enklere oppgradering og vedlikehold av utstillingen, inkludert grundig rengjøring av montre og mindre vedlikehold av flater i utstillingen.

Utstillingen «MaskinModeller»

Det siste utstillingsprosjektet ved NVM i 2024 var åpning av ny temporær utstilling i resepsjonsområdet på museet. I godt samarbeid med maskinselger Jon Boye Lie og hans samlerskollega Jan Erik Dahl stiller nå museet ut flere hundre maskinmodeller. Utstillingen «MaskinModeller» åpnet i desember og skal få glede liten og stor i lang tid fremover. Begge seksjonene ved NVM har vært involvert i utstillingsarbeidet.

Utstillingen «MaskinModeller» er satt opp i samme lokaler som museet tidligere har presentert lekebilutstillingen «Små biler - store gleder». Det ble gjort et valg på å gjenbruke, tilpasse og bygge om elementer fra forrige utstilling. Prosjektgruppen har jobbet både

Norsk vegmuseum var i juni 2024 arena for samferdselsminister Jon-Ivar Nygårds lyttemøte med sentrale organisasjoner for veteran- og andre entusiastkjøretøy og for bil- og motorsport. (Foto: Kristine Salme)

effektivt, bærekraftig og kreativt i gjenbruk av tidligere utstillingselementer.

Norsk kjøretøyhistorisk museum (NKM)

Gjennom store deler av 2023 og første halvdel av 2024 har fagteamene fra formidling, samlingsforvaltning og drift jobbet godt sammen om rullering og utskifting av kjøretøy i utstillingen «På hjul i Norge» ved NKM. Det har vært en omfattende jobb med klargjøring av kjøretøy og innhenting av informasjon. I alt er 43 nye objekter stilt ut i den faste utstillingen på NKM.

De fleste kjøretøyene har blitt hentet fra museets samling og noen er også nylig blitt anskaffet for å komplettere samlingen. I tillegg er det gjennomført flere mindre ombygginger og andre utstillingstekniske grep. Det er lagt til rette for mer informasjon til publikum om kjøretøyene ved hjelp av QR-koder i utstillingen.

Stolpejakt

I 2024 hadde Stolpejakten deltakerrekord for antall brukere i Lillehammer kommune med over 12 900 deltakere. Norsk vegmuseum har også i 2024 bidratt til og vært arena for Stolpejakten, et tilbud som har tilført mange nye besøkende til museumsparken. I slutten av

mai var Stolpejakten tilbake ved NVM, og aktiviteten har vært godt besøkt.

Lysaker gjestgiveri

Lysaker gjestgiveri har holdt åpent gjennom aktivitetsperioder ved museet samt i utvalgte helger. Utover dette har gjestgiveriet invitert til «Afternoon tea», et tilbud som har vist seg å være populært. Dagens driveravtale med Hunderfossen turistsenter AS utgikk i desember 2024 og museet startet allerede før sommeren med forberedelser knyttet til anskaffelse av ny driver.

Det ble i november 2024 skrevet ny avtale med Hunderfossen turistsenter om en ny periode med drift av Lysaker gjestgiveri.

Arrangementer

Gjennom året har museet hatt besøk av og tilbudt spesialomvisninger til en lang rekke grupper bestående av alt fra bilklubber og anleggsbransje til skoleklasser og reiselivsaktører.

En rekke interne grupper fra SVV har også benyttet seg av museets tilbud. Bevaringsverkstedet ved museet har dessuten gjennomført flere maskindemonstrasjoner for skoleklasser og andre publikummere.

I vinterferieukene hadde museet tradisjonen tro et bredt program. Det ble gjennomført formidlingsopplegget «Liv i Nybakken» - et 30 minutters formidlingsstilbud for alle aldersgrupper om livet på husmannsplassen og ferdmannskvila Nybakken for 150 år siden. Den dramatiserte formidlingen ble satt opp 12 ganger i løpet av vinterferieukene. Bevaringsverkstedet gjennomførte fire maskindemonstrasjoner og trafikksikkerhetssenteret var åpent og betjent fire dager. Det ble også holdt fire spesialomvisninger i Norsk kjøretøyhistorisk museum. I resepsjonen ved Norsk vegmuseum kunne besøkende lage sin egen brøytebil i tre.

Påsken 2024 ga museet publikum mulighet til å løse en spennende påskekrim. Dette falt i smak hos publikum og vil videreføres i 2025. I påsken kunne museet også by på hestekjøring, maskindemonstrasjoner og spesialomvisninger i Norsk kjøretøyhistorisk museum. Publikum fikk også tilbud om å la seg avbilde foran en ny fotovegg med en brøytebil hvor publikum kunne stikke hodene gjennom frontruta.

Nasjonal motordag ved NVM i juni i 2024 markerte reåpning av den faste utstillingen i Norsk kjøretøyhistorisk museum. I år var dessverre ikke været på arrangementets side, men likevel kom det om lag 700 deltagere og et par hundre kjøretøy til museet denne dagen.

Museets sommergjester kunne også i år blant annet glede seg over tilbudet ved Høydalsmo vegstasjon i museumsparken. Smeden var i aktivitet i smia og på utvalgte dager kunne besøkende oppleve maskinoppstart. Museet gjennomførte også i år tilrettelagte aktiviteter for barn i snekkerverkstedet på vegstasjonen. Her kunne de få lage sin egen trebil eller et vegskilt om de ønsket det. Tilbudet var svært populært og vil bli videreført i 2025. Blindheimsvik landhandel har vært åpen for publikum i hele sommersesongen og har hatt tilbud om omvisning i leiligheten i 2. etg. på faste tidspunkter. Butikken og leiligheten innbyr til populære og nostalgiske opple-

velser for museets besøkende. I løpet av hele sommersesongen gjennomførte museet daglige omvisninger i den oppdaterte utstillingen ved Norsk kjøretøyhistorisk museum

I 2024 er tilbudet med kjøring av museale kjøretøy i museumsparken videreutviklet med aktive formidlere i tidsriktig påkledning. I helgene har museet gjennomført tilbud om hesteskysst eller ridning for besøkende. Det ble også foretatt ukentlige maskinoppstarter i museumsparken. Museets Mobil-stasjon og Diplom-Is kiosk har vært åpen og betjent gjennom hele sommeren.

Museet bidro i september med markering av Kulturminnedagen ved NVM i form av et ettermiddagsarrangement. Her fikk besøkende en innføring i museets kulturminnevernarbeid. På programmet sto dessuten en presentasjon av materiale til museets bokutgivelse «Fra Lagabøte til fartsbøter» og en demonstrasjon av museets nyrestaurert Viking D-15 Dumper fra Øveraasen på Gjøvik. Øveraasen deltok i presentasjon av Viking-dumperen.

I høstferieukene fikk besøkende mulighet til å ta del i en rekke aktiviteter. Norsk fjellsprengningsmuseum var åpent, og det ble holdt to spesialomvisninger i utstillingsbygget. Museet gjentok også rallarens ordjakt fra sommersesongen, og hadde to dager åpent i Krossbu anleggsbrakke. Det var spesialomvisninger i Norsk kjøretøyhistorisk museum. Treverkstedet i Høydalsmo, mekkeverksted for barn og trafikksikkerhetssenteret hadde også høstferieaktiviteter for besøkende. Det ble gjennomført egne omvisninger for barn i Norsk kjøretøyhistorisk museum, og som ved tidligere år var det også her demonstrasjon av store maskiner i friluftsmuseet – en sikker publikumsfavoritt.

Oslo motorshow på Lillestrøm har godt over 55 000 besøkende og tiltrekker seg motor- og kjøretøyinteresserte fra hele landet. NVM var også i år til stede på Oslo Motor Show i oktober, og museet rigget en felles stand med andre avdelinger i SVV. NVM viste fram to

Norsk vegmuseum tok 1 september 2024 imot tidligere Think-ansatte og bileiere i dag til festival med historiefortelling og gjensyn. Her er det tidligere administrerende direktør Jan-Olaf Willums som forteller. (Foto: Kristine Salme)

Atlanta-motorsyklar fra 1920-tallet som inngår i museets samlinger, og en tredje Atlanta var innlånt fra privat eier som også har bistått museet med restaureringsarbeid.

Norsk vegmuseum har også i år hatt en digital julekalender på museets facebook-kanal. Her kunne museets følgere bli kjent med objekter fra den nye «MaskinModell»-utstillingen. I tillegg fikk publikum presenterte dagens kalenderspørsmål som skapte engasjement. Kalenderen er et av flere tiltak museet har videreført i 2024 for å opprettholde kontakt med publikum på sosiale medier.

I tillegg til å gjennomføre flere arrangementer i egen regi har museet vært arena og samarbeidspart for andres arrangementer ved NVM. I februar deltok museet i en workshop sammen med Venneforening for Norsk vegmuseum med tanke på å revitalisere foreningen og øke engasjementet rundt foreningens arbeid. Dette resulterte bl.a. i planlegging og gjennomføring av en egen Venneforeningsdag i september.

Det har i flere år vært arrangert MC-dag ved museet i mai måned. I 2024 gikk Norsk vegmuseum fra å være arena til å bli medarrangør. I godt samarbeid med kollegaer i Statens vegvesen, Innlandet fylkeskommune,

Trygg trafikk, Politiet, Norges trafikkskoleforbund, NAF, NMFCF og NMCU fikk MC-dagen i 2024 publikumsrekord med over 600 besøkende. På programmet stod bl.a. foredrag, demonstrasjoner og avduking av en nyrestaurert Atlanta motorsykel i Norsk kjøretøyhistorisk museum.

I slutten av juni inviterte samferdselsminister Jon-Ivar Nygård bil- og motorklubber til dialogmøte ved museet. De inviterte fikk spesialomvisning i Norsk kjøretøyhistorisk museum.

I midten av august la Norsk Indian Klubb deler av sitt Summer Meet innom Norsk kjøretøyhistorisk museum, og fungerende avdelingsdirektør takket for jobben klubben har gjort med restaurering av museets Indian model F fra 1916.

I september kom rundt 50 av de tidligere ansatte i Think til festival på Norsk vegmuseum i regi av Think Bilsamlinger. I tillegg kom et titalls entusiaster, og flere hadde med seg sin egen Thinkbil. I tillegg til foredrag i museets auditorium besøkte deltakerne Think-utstillingen på Norsk kjøretøyhistorisk museum samt en av museets lagerhaller der resten av Think-samlingen er lagret. Det ble for mange et veldig spennende gjensyn, og

en minneverdig dag om hvordan et engasjert miljø av pionerer i lille Norge hadde banebrytende ideer og samarbeidet med de største bilprodusenter og designere.

Over ti ulike bilkubber benyttet museet som arena for sine samlinger i 2024. I april kunne museet melde om syv nasjonale og et svensk treff som var booket inn på museets område. Flere av disse klubbene kommer igjen år etter år.

Norsk vegmuseum har i 2024 også vært arena for åpningsseremonien for VM, EM og WC i parabob, Amcars klubbmøte, LO's aktivitetsdag, Skogsløpet 2024 for veteranmotor sykler og NM-finale i bilstereobygg (Emma Norway). Mange deltagere på vei til Flåklypa Grand Prix i slutten av mai hadde også en stopp innom museet.

Den 12. juli var Arnstein Groven æresgjest ved Norsk vegmuseum. Den 9. august 2023, under ekstremværet Hans, ble han og 12 andre evakuert fra vannmassene i en hjul-lasterskuffe av Statnett. I et av TV intervjuene med Arnstein Groven i etterkant av redningsaksjonen, sa Groven at skuffa skulle vært på museum, og slik ble det da NVM valgte å ta den inn i samlingen. NVM ønsket at Arnstein skulle få et gjensyn med skuffa på museet og en spesialomvisning. Det ble en minnerik dag både for Arnstein Groven, hans familie og ansatte ved museet.

Markedsføring

Museet får i løpet av året mange hyggelige tilbakemeldinger fra publikum - også skriftlig i sosiale medier. Norsk vegmuseum har et høyt aktivitetsnivå i sosiale medier med om lag 200 innlegg med foto og film i løpet av året.

Norsk vegmuseums viktigste kanal for markedsføring har også i 2024 vært gjennom museets Facebookside med nærmere 25 000 følgere i tillegg til informasjon på egen nettside. Som tidligere år benytter museet først og fremst digital markedsføring i forbindelse med aktiviteter i skoleferier, arrangementer

og i forbindelse med rekruttering. Det har vært gjennomført annonsering i hyttetidsmagasiner (Øyer og Skeikampen), lokalaviser som Hamar Arbeiderblad, Oppland Arbeiderblad, Gudbrandsdølen Dagningen, hytteguider (Gjøvik, Lillehammer region, Gudbrandsdal) og Norsk Motorveteran. I forbindelse med Stolpejakten ved museet ble det annonsert i stolpejakthefte. Museet har samarbeid med Lillehammer Sentrum drift og leier plass i plakatomtereren på Storgata i Lillehammer, hvor plakater med aktuell informasjon oppdateres jevnlig.

Det er også opprettet dialog med prosjektet «Entre Øyer» om samarbeid fra 2025, et samarbeid som vil bidra til busstilbud til museet også i vintersesongen. Museet har i 2024 også hatt et samarbeid om å innrede et hotellrom på Lillehammer skysstasjon. Her kan gjester nå sove på «lastelemmen» til en 1934 modell Chevrolet lastebil som symboliserer et kjøretøy i museet samling.

Drift og vedlikehold

Drift og vedlikehold av bygningsmasse

Driftsteamet ved museet har jobbet med klargjøring av anleggene til sommersesong. Det største og mest krevende prosjektet for driftsteamet i 2024 var arbeid med nytt ventilasjonsanlegg i Norsk fjellsprengningsmuseum. Arbeidet skulle vise seg å bli ressurskrevende med nye krav om prosjektering av brannsikkerhet i tunnelen. Arbeidet ble ferdigstilt i henhold til frist og godkjent brukstillatelse for tunnelen foreligger.

De museale byggene ved museet krever jevnlig tilsyn og vedlikehold. I 2024 er det satt opp igjen takoverbygg i museumsparken etter at taksnøen hadde revet dette i løpet av vinteren. En del mindre jobber er utført for å forhindre råte. Museet planlegger større utbedringer i løpet av 2025.

I hovedhuset og låven på Gosen ble det oppdaget angrep av stokkmaur og råteborrer-

Motordagen 2024 var populær blant motorentusiaster. I 2024 kom rundt 700 besøkende i et par hundre biler, (Foto: Kristine Salme)

bille. Tiltak er iverksatt med skadedyrsfirma og det er utført hugging av trær i umiddelbar nærhet av bygningene for å sikre bedre luft sirkulasjon. Dette arbeidet vil fortsette inn i 2025.

Engerodden Skysstasjon har fått pipepleie i 2024 med vinkelbeslag og skråpuss slik at vann kan renne riktig veg.

Krossbu anleggsbrakke er malt utvendig i løpet av året og det er gjort enkle oppgraderinger på bygget. Alle takrenner er gjennomgått og rensket for barnåler. Hogging av nærliggende trær vil gjøre dette til et mindre problem i fremtiden.

Det ble i 2024 igangsatt planlegging av ombygging til nye kontorløsninger i museets hovedbygg. Arbeidet gjennomføres i dialog med museets ansatte, plasstillitsvalgt og verneombud, i tillegg til eksternt arkitekt. Oppstart av ombygging er planlagt i 2025.

Drift og vedlikehold av museumsparken

Museumsparken på over 300 mål og ulike installasjoner krever jevnlig vedlikehold, særlig i vekstsesongen. Fra museets side er det i løpet av året lagt ned en stor innsats for å holde parken på et presentabelt nivå. Grusvegene i parken er jevnlig vedlikeholdt med

høvling, grusing og forberedelse til brøytesesong. Det er utført regelmessig tilsyn av museets skogareal og trefelling har vært en stor jobb mot slutten av året. Det har særlig vært fokus på skadde trær og trær som har gitt mye forurensning på flere hustak.

Museet jobber kontinuerlig med forbedring og vedlikehold av hagene rundt Lysaker Gjestgiveri og Engerodden Skysstasjon, i tillegg til inngangspartiene ved de ulike museumsbyggene.

NVM har også montert tre nye magasin haller i 2024 med tilhørende arbeider på museets kaldt lager. Hallene er tilkoblet strøm og det er montert lys. Det er også gjennomført skifte til LED-belysning i enkelte av de andre hallene. Dette arbeidet vil videreføres i 2025.

I 2024 ble det opprettet busstopp ved museets innkjøring. Dette bidrar til at besøkende kan ta bussen direkte til NVM og museet framgår som et alternativ i «Entur» sin reiseplanlegger.

Plan for vedlikehold og videreutvikling av museumsparken 2025-2027 ble sendt ut på høring for museet ansatte i 2024, og vil gi føringer for hvordan museet skal jobbe med museumsparken de kommende årene.